

باسمه تعالی شأنه وله الحمد

از همان اوان که اینجانب در دانشگاهها به تدریس فقه و اصول پرداختم، در تدریس این دو ماده با مشکلاتی روبرو شدم که بسیار علاقه‌مند بودم در حد توان در رفع آن بکوشم، اما متأسفانه توفیق دست نداد. اهم این مشکلات دو چیز بود:

1 - مشکلات محتوایی: غموض و دشواری برخی از مطالب چنان است که حتی سهل‌نویسان هم نمی‌توانند آنرا به سهولت تبیین و تفهیم کنند، مثلاً عبادت چیست؟ چرا در مورد عبادات نمی‌توان قصد قربت را بعنوان جزء یا شرط در مأمور به اخذ کرد؟ حقیقت عقد و ایقاع چیست؟ چرا نکاح عقد است و طلاق ایقاع؟ ملاک آن چیست؟ اراده چیست؟ اختیار یا اضطرار و اکراه چیست؟ عول چیست تعصیب چیست؟ و مسائل بسیاری از این قبیل. بدیهی است تبیین این مطالب، خصوصاً برای دانشجویان تازه وارد، در قالب عباراتی سهل و ساده کار آسانی نخواهد بود. از این گذشته حتی نویسندگان زبردست هم گاهی نمی‌توانند آنطور که باید مطلب را ساده بنویسند. بیاد دارم حتی شهید ثانی «قده» در مواردی نتوانسته است عبارت شهید اول «قده» را که به وی «لسان الفقهاء» می‌گویند بخوبی درک کند. علاوه بر همه اینها اساساً اصطلاحات بسیاری در فقه و اصول وجود دارد که درک و فهم آنها برای دانشجویانی که چندان سر و کاری با آنها نداشته‌اند کار ساده‌ای نیست، از قبیل: حقیقت، مجاز، علاقه، قرینه، عین، منفعت، حق، اماره، اصل، استصحاب، براءت، شبهه موضوعیه، شبهه حکمی، خیار، جواز، لزوم و مصطلحات بسیار دیگر. بدیهی است برای دانشجویی که تازه وارد دانشکده الهیات یا حقوق شده است درک این اصطلاحات کار چندان ساده و آسانی نخواهد بود.

2 - دیگر این که متون اصلی این دو علم به زبان عربی نگاشته شده است و این خود، خصوصاً با انضمام به مشکل اول، کار مطالعه این متون را نه تنها برای دانشجویان بلکه حتی برای بسیاری از استادان دشوار می‌کند. از این رو برخی از اهل فضل اقدام به برگردان پاره‌ای از متون اساسی فقه و اصول از قبیل **لمعه** و **اصول الفقه** به زبان فارسی کرده‌اند و این گرچه برخی از مشکلات را تا حدودی آسان کرده، لیکن به یقین نتوانسته است همه مشکلات را برطرف کند، و حتی می‌توان گفت: مشکلی بر مشکلات نیز افزوده است. دانشجویان دانشکده حقوق و غیره بویژه دانشکده الهیات و معارف اسلامی باید هر چه بیشتر در زبان عربی تقویت شوند، چرا که کتاب و سنت که دو چشمه جوشان و دو منبع فیض فقه است و همچنین عموم منابع و کتب اصلی فقه و اصول که متون پژوهشی دانشجویان است، چه از قدامت و چه از متأخران به زبان عربی است. از این رو پرواضح است که این قبیل دانشجویان هر چه بیشتر باید زبان و ادبیات عرب خود را تقویت کنند و وجود این تراجم، که در حال حاضر به وفور در دسترس دانشجویان و طلاب جوان قرار دارد، بطور قهری عکس مطلوب را نتیجه می‌دهد. اینجانب خود به وضوح این نتیجه را لمس کرده‌ام.

خوشبختانه دوستان دانشمند و ارجمند آقایان دکتر سید محمد رضا آیتی و حجت الاسلام والمسلمین علیرضا امینی این مهم را به عهده گرفته و در حد امکان به نیکی و کمال، بدانگونه که هم مصلحت جوانان دانشجو و طلبه تأمین گردد و هم نقائص و پیچیدگیها مرتفع گردد، در آغاز این وظیفه را در فقه به انجام رسانده‌اند و سپس در علم اصول به پایان خواهند برد. کتاب شریف شرح لمعه که به صورتی زیبا و مطلوب، تهذیب و تلخیص و آماده چاپ شده است، اولین ثمره این تلاش عالمانه و مشفقانه است. امید آن که مقبول

- طباع مستقیمه و اذواق سلیمه دانشجویان و طلبه علم گردد.
- از خداوند اجر و ثواب جمیل برای ایشان مسألت دارم. با دقت در این اثر بدست می‌آید که:
- 1 - کمال کوشش بعمل آمده تا در کنار تهذیب و تنقیح متن، در اصول مطالب کم و کاستی صورت نگیرد و نکات قوت متن ناگفته نماند.
  - 2 - در مورد تطویلاتی که برای اهل فضل خالی از فائدت نیست به رعایت تناسب با ظرفیت دانشگاه و حوصله دانشجویان چنان حذف و اختصار بعمل آمده و راه میانه برگزیده شده که نه اختصار مَحَلّی صورت گرفته است و نه تطویل مَحَلّی.
  - 3 - در موارد لزوم به منظور حفظ نشاط دانشجویان و شکل‌دهی به کتاب بنحوی که هر چه بیشتر با روش روز متناسب گردد، عناوینی از متن استخراج شده و در صدر مسائل در مکان مناسب قرار داده شده، و پس از آن مسائل مطرح شده است.
  - 4 - برای آشکار ساختن اهمیت و مکانت فقه در مسائل اجتماعی و تطبیق آن با مقررات حقوقی در ذیل صفحات، موارد قانون مدنی و نیز قانون مجازات اسلامی آورده شده است.
- از نظر اینجانب کتاب حاضر اثری است سودمند و اهل فضل و دانش مخصوصاً دانشجویان دانشکده‌های حقوق و الهیات و احیاناً دانشکده‌های دیگری که دارای این نوع برنامه‌ها هستند بخوبی می‌توانند از آن در حد لازم و کافی بهره‌مند شوند.
- در پایان بار دیگر از خداوند متعال برای این دوستان ارجمند توفیق و سعادت می‌طلبم.

ابوالقاسم گرچی

1375/9/18